

EESTI LOODUS

Linnud linnas: miks ometi?

**Kliimamuutused: kas meri ka meid uputab?
Tumepunane neiuvaip, aasta orhidee
Konna- ja maopildid**

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

9 770131 586018

2 Toimetaja veerg

3 Sõnumid

10 Miks tulevad linnud linna?

Marko Mägi selgitab põhjusi, miks linnud linna satuvad või seal pesitsevad, ning tõdeb, et linnalindudest pole lootust vabaneda, nendega tuleb koos elada

16 Kes võttis esimesena kasutusele sõna *rakk* bioloogilise mõistena?

Mait Talts meenutab praeguse bioloogia keskse termini jõudmist eesti keelde 18. sajandi kirjasõnas

20 Aasta orhidee: Tumepunane neiuvaip on Eesti tavalisemaid orhideid

Ülle Jõgar ja Tiiu Kull kirjeldavad selle aasta käpalist: senini meil lubjarikastel aladel üsna levinud orhidee leiukohti võiks täpsemalt kirja panna

24 PUISNIIDUSAMBLIKUD VAJAVAD VALGUST. Samblikud Eesti poollooduslikes kooslustes I

Ede Oja ja Inga Jüriado alustavad meie poollooduslike koosluste sarnaste tutvustamist puisniitudest, kus sarnalikele loovad head kasvupaigad vanad puud ja valgusrikkad olud

28 Kliimamuutused. Meie tulevik: maastõus või uputus?

Alar Rosentau, Merle Muru, Enn Karro ja Mait Sepp juhivad tähelepanu võimalusele, et kliimamuutuste tõttu ohustavad Eesti rannikualasid tulevikus üleujutused – vähemasti kodu rajamisel või soetamisel tasub seda arvestada

36 Üks Eesti paigake: Kus elab Uku?

Juhani Püttsepp otsib Uku-nimelisi kohti kõikjalt Eestis, keskendudes lõpuks Uku koopale Võhandu jõe kallastel

38 Huvitav Eesti: Metsaruuporid kaiguvad Pähnist üle maailma

Triin Männik selgitab Võrumaal Pähnil asuvate kuuldetorude-ruuporite tegemise põhjusi ja tagajärgi

41 Tiit Kändleri essee:

Otsigem elu olemust Maalt

44 Mitmekülgne must leeder

Triin Nõu annab soovitusi, kuidas teha musta leedri õitest siirupit ja teed

46 Poster: Heiko Kruusi

48 **Intervjuu:** Looduskaitse ja inimesed peaksid üksteisele lähenema. Keskkonnaminister Marko Pomerantsi küsitlenud Toomas Kukkk

54 Matkarada: Nõva metsade kutse

Marju Pajumets soovib käia Loode-Eesti liivikutel ja männimetsades, näiteks 7,5 km pikkusel Liivanõmme õpperajal

62 Tööjuhend: Looduse

lugu pildis: kahepaiksed ja roomajad

Urmas Tartes ja Arne

Ader on seekord võtnud modelliks loomarühma, kelle pildistamiseks ei pea tingimata varjuma erilisse vaatlussonni

66 Reisikiri: Melbourne'i kuninglik botaanikaaed

Urmas Roht jagab muljeid Melbourne'i botaanikaaia, mis köidab oma asupaigaga linnasüdames ning muidugi liigirohkusega

70 Muinasaegse sadamakoha *Portus Novus* asukoht on teada

Jaani Laas on lõpuks välja selgitanud Lääne-Saaremaal asunud muistse sadamakoha tegeliku asupaiga: seda sadamakohta on otsitud üle saja aasta

76 Kuhu on kadunud suured kohakalad?

Kai Ginter ja Külli Kangur otsivad põhjusi, miks peame leppima oma toidulaua üha väiksemate kohadega

80 Loodustalgutest võib saada mõnus sõltuvus

Triin Nõu annab ülevaate Eestimaa looduse fondi (ELFi) loodustalgutest: seal osalemine annab võimaluse teha head ja näha põnevaid paiku

84 Risulinnust

Karl Adami tutvustab seekord pildi ja sõna abil käblikut, kelle risused elupaigad igapäevajalutajat pigem peletavad

87 EL küsib: vastab Arne Sellin

88 In memoriam:

Ivar Etverk, Leonhard (Leo) Uuspõld

90 Kroonika

94 Mikroskoop

95 Ristsõna

96 Ajalugu, sünnipäevad

Lible doktriin

Kahtlemata on seekordse numbriri põnevamaid lugemisi intervjuu meie keskkonnaministri Marko Pomerantsiga. Mehega, kelle kätes on praegu Eesti keskkonna tulevik, nii palju kui see ühe maise lihast ja luust olevuse käes üldse olla saab. Kuigi ta ise tagasihoidlikult märgib, et „lahendused on enamasti mujal kui ministri kabinetis“.

Veel sõnab minister nõnda: „Selle aasta olen kuulutanud inimese ja looduskaitse lähenemise aastaks. Läheneme vaevaliselt, aga siiski. Looduskaitse argumentid peavad olema õiged ja veenvad.“

Ega mingit muud võimalust vist tõesti ei ole. Vanasõna ütleb, et valel on lühikesed jalad. Niipea kui hakkad midagi vusserdama, on kohe „häbi-häbi, püksis käbi“, seda teame juba lasteaiast. Ühesõnaga, iga kell tahaks sellele õilsale sihile kahe käega alla kirjutada.

Otseku ministriga kaasa mõeldes märkis mu professor kunagi umbes nõnda: „Meil, bioloogidel, ei maksa väita, et kui karu metsast kaob, siis kukub ökosüsteem kokku – ei kuku! Peaksime volehäbita tunnistama esteetilist argumenti: inimesele lihtsalt meeldib elada mitmekesises ja puhtas looduses.“

Aga mida teha siis, kui ei meeldi? Kui ühel pool lauda istub niiskete silmadega lendorav, teisel pool aga metsaomanik oma pere, laenude ja liisingutega? Esiteks, lendorav ei oska rääkida. Teiseks, tal pole meie õigussüsteemist halli aimugi. Kolmandaks – tal pole kohustusi panga ees. Neljandaks – tulge mõistusele, ta pole isegi meie liigist!

Lendoravat on seni säästnud („päästnud“ oleks paraku vale sõna)

Foto: Vahur Orrin

needsamad suured niisked silmad ja pehme hõbedane karvkate. Ehkki, vaadakem faktile näkku, ka tema puhul leidub murettekitavalt suur X protsenti (X < 50?) valijakonda, kellel neist kahest asjaolust ei saa olla rohkem ükskõik, kui juba on. Ja kes, kui neilt ausalt otsesõnu küsida, ei oleks nõus oma maksumaksjataskust tema jõudeelu metsaomanikule kinni maksuma. Tulge mõistusele, on tuhat tähtsamat muret! Laenud ja liisingud (viisil Kosmikud: „Pulmad ja matused“)! „Selline see maailm on“, kui laenata hr Pomerantsi sõnu.

Aga mida veel rääkida Eesti punase nimestiku ülejäänud sadadest liikidest, kellest paljudel pole silmigi, rääkimata karvkattest, ja kasu rahvamajandusele kardetavasti mitte kuigivõrd suurem.

Vägisi sirutub käsi selle karu ja ökosüsteemi argumenti poole, just nagu poisikesel kapi otsa, keelatud kommikoti manu.

Juhin tähelepanu, et matemaatilise loogika järgi pole kaks suurust (õigsus ja veenvus) ühekorraga maksimeeritavad. Pigem tunduvad looduskaitse argumentide „õigsus ja veenvus“ tänapäeva mullina paisuvas ahnuseühiskonnas nagu lövi ja lambatall seal voldikukaanel, mida usukuulutajad tänaval jagavad. Keskkonnaministri töö on sellises olukorras nagu tants vanakuradi vanaemaga: sa ei tohi teha ühtki vale puusanõksu, ja lõpuks süüakse sind ikkagi ära!

„Kevade“ filmis ütleb Lible Arnole surematud laused: „Ja ühte ma sulle ütlen – ei kannata siin ilmas ükski sunnik, kui temale tött öeldakse. Aga valeta! Vaata, valeta! Mjah. Siis oled sa õige mees!“ Küll tahaks loota, et Lible lähtus oma doktriinist ja valetas.

EESTI LOODUS

67. aastakäik Nr 6–7, juuni–juuli 2016

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post toimetus@el.loodus.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukkk**
742 1143, tomkukk@gmail.com

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@gmail.com

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juku@ut.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, palo.katre@gmail.com

Sõnumitoimetaja **Toomas Jüriado**
742 1143, toomas.juriado@el.loodus.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@el.loodus.ee

Küljendamine **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri
Endla 3, Tallinn 10122

Vastutav väljaandja **Triinu Raigna**
triinu@loodusajakiri.ee

Tellimine ja info Triin Nõu
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2016

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode

PEFC sertifitseeritud
Käsitöölise toode on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikast.
www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

